

MAGYAR IZRAELITA.

Hitfelekezeti érdekü hetilap.

Kiadó és felelős szerkesztő: Tencer Pál.

<p>Előfizetési feltételek: Pesten házhozordással, vidékre postai szétküldéssel: egész évre 6 frt, fél évre 3 frt.</p>	<p>Szerkesztői iroda: Deák Ferencz-utca 5-ik szám, 2-ik emelet, hová a kéziratok és előfizetési pénzek intézendők.</p>	<p>Megjelenik minden pénteken egész iven. Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon fölü egy félhasábos petitsor után 3 kr. számittatik.</p>
--	---	--

A congressus küszöbén.

— z — A cultusminister ur azon lépése, miszerint az izraelita bizalmi férfiakat, f hó 17-ére egybehivta, egyszerre közel hozott bennünket a congressus, egybehívásához is.

Sok mostoha körülmény okozta, hogy a pesti hitközség ismeretes beadmányának eddig következményeit nem láttuk. De tudjuk, hogy e halogatásnak soha sem volt azon jelentősége, mintha a cultusminister a hitfelekezeti ügyeink rendezésének tekintetében nyilvánított szándékaiban ingadozóvá lett volna.

Sőt inkább, úgy vagyunk meggyőződve, miszerint a cultusminister urnak komoly szándéka az, hogy hitfelekezeti ügyeink a pesti beadmány által kijelölt uton — congressus által rendeztessenek.

A bizalmi férfiakhoz intézett meghívó levél *) — különben nagyon általános — kitételeit, szintén úgy volnánk hajlandók értelmezni, hogy a bizalmi férfiak lesznek hivatva a congressus tekintetéből szükséges előmunkálatok megtételére.

És ez nagyon helyes dolog, mert míg egyrészt csak örvendeni lehet annak, hogy a választási módzatok, és a congressus elé terjesztendő javaslatok nem fognak megállapíttatni tekintélyesebb hitrokainak befolyása nélkül, úgy másrészt a bizalmi férfiak tanácsalkozása alkalmas eszköz lesz azon alaptalan aggodalmak eloszlatására, melyeket a congressus eszméje itt ott felidézett.

*) Szövege im ez.

Az izraelita értekezlet. B. Eötvös József miniszter ur meghívója az izr. értekezletre, így hangzik:

„Magyarország izraelita hiten lévő polgárainak hitközségi, de főleg köznevelési, oktatási iskolai ügyeinek rendezése s újabb alkotmányos társadalmi s közigazgatási viszonyainkhoz való törvényes átalakítása a magyar kormány leglényegesebb feladataihoz tartozik, annál is inkább, mivel izraelita polgáraink ezental a törvény által politikai jogok gyakorlataira is hivatva vannak.

Hogy az ezen nagyfontosságú ügyben hitsorsosai kívánalmi s óhajtsáiról, nemkülönben az e részbeni eljárási módzat fölötti nézeteiről s véleményeiről magamnak biztos tudomást szerezhessenek, e élszerünék látam, egy bizodalmas értekezletet összehívni, melynek határidejét folyó évi február 17-ére reggeli 10 órakor tűztem ki, s mely értekezletre hitsorsosai közül olyanokat kérek föl, kikről tudom, hogy a kellő tájékozást nyújthatják.

S így önt is, kiről meg vagyok győződve, hogy ezen ügy czélszerű rendezését és törvényes megállapítását óhajtja, tisztelettel megkeresem, hogy nevezett napon azon értekezleten, a vallás és közoktatási magyar királyi miniszteriumban (Budán a várban, uri utca, országház) résztvenni ne terheltessek.

Megkülönböztetett tisztelettel Budán, 1868. évi jan. 22.
B. Eötvös József, m. k.

Első dolguk leszen a bizalmi férfiaknak a congressus számára választási szabályzatot szerkeszteni. Természetes, hogy a választási szabály csak „ad hoc“, csak ez egy esetben lesz érvényes. A jövőre nézve, ha a congressus által megállapítandó hitfelekezeti alkotmányban időszakonkénti országos gyűléseknek helye lesz, magának a congressusnak lesz joga és feladata a vonatkozó választási szabályokat is megállapítani.

Azonban azon körülmény, hogy a választási szabály érvénye csak ezen egyetlen esetre van szorítva, nem mentendi fel a bizalmi férfiakat azon kötelesség alól, hogy ezen munkájoknál különös gondal, és az igazságos érdekeknek, és a népesség száma arányának kellő méltánylásával járjanak el; nemcsak mivel a congressus feladatainak fontossága a legnagyobb lelkiismeretességet kívánja: hanem azért is, mivel a jó és igazságos választási szabályzat már előlegesen is barátokat szerzend a congressusnak, bizalmat fog kelteni tevékenysége iránt; míg a rossz és igazságtalan választási szabályzat a priori ellenéseket és bizalmatlanságot támaszt, és így a congressusnak sikerét teszi kétségessé.

A választási szabályzaton kívül, még azon javaslatokat fogják a bizalmi férfiak elkészíteni, melyek a congressus elé terjesztendők lesznek.

A bizalmi férfiak ezen munkálatai adandják meg a congressus tevékenységének a biztos alapot, ezek jelölné ki a munkakört, melyben mozognia kellend.

A dolog természetében fekszik, hogy a congressus, mely hitfelekezeti forum ugyan, de nem vallásbeli, hitfelekezeti kérdéseket tárgyaland ugyan, de nem vallásbelieket.

Legfontosabb lesz e kérdések közül: a hitfelekezetnek, mint államilag elismert autonóm testületnek constituálása, az egyes összközségek (helyi, megyei, országos község) szervezése, a hitfelekezeti testületek közigazgatásának és képviseltetésének rendezése. A bizalmi férfiak feladata leendő tehát a congressus számára egy teljes hitfelekezeti alkotmány javaslatát kidolgozni.

Ha értesülésünk a cultusminister ur intentiói felül alapos, úgy ő Excellentiája a zsidó hitfelekezet szervezésénél is, teljes mértékben kívánja az autonómia elvét alkalmazni. — Ha ez így van, — és hisszük, hogy így van, — azon vallás — és közoktatástügyi miniszter, ki a magyarhoni izraeliták autonóm szervezkedését elősegíti, viszont a rend, a béke és műveltség mindazon érdekeire nézve, melyeket hitfelekezeti intézményeink által előmozdi-

tani hivatva vagyunk, buzgó támogatásra számíthat mindazon zsidók részéről, kik az 1862-iki pesti előjáróság vezérsége mellett, az autonomia zászlaja alatt sorakoztak

A művelődési érdekek előmozdításának egyik hathatós közegét birjuk országos közalapítványunkban.

Erre vonatkozólag rendelkezni — autonomiánk alapján — szintén a congressus lévén hivatva, — a bizalmi férfiaknak e részben is javaslatot kellend kidolgozniok.

A bizalmi férfiak feladata tehát nem leszen csekély és könnyű.

A bizalmi férfiak névsora azonban teljes kezeséget nyújt arról, hogy nehéz feladatukat is teljes sikerrel fogják megoldani.

Általában magát a név ort birálat alá venni jogosítva nem vagyunk. Mert az illetők nem mint községek, nem is mint a zsidóság képviselői vannak meghíva, hanem mint oly férfiak, kiknek szakavatottságában és értelmiségében a miniszter megbizik. Természetes dolog tehát az, hogy a miniszter tanácsot azoktól kér, kiket ő tanácsosztásra legképe-sebbeknek tart.

Mégsem hallgathatjuk el azon való örömmüket, hogy ő Excellentiája nem általában a legképe-sebket, hanem egyszersmind az ország különböző vidékeire és a különböző párttöredékekre való tekintettel választotta meg a bizalmi férfiakat.

Vajha a béke és egyetértés szellemét hozná magukkal!

Pest, február elején.

(K. J.) Mióta a zsidók egyenjogositása tetté lön, az ország minden részéből számos cikk érkezik hozzánk, mely azt taglalja, hogy — teljes élvezetében levén valamennyi politikai és polgári jognak — az ország melyik politikai pártjához csatlakozzanak a zsidók?

Sem jogot, sem hivatást, de hajlamot sem érzünk magunkban arra, hogy hitfeleinknek e lapok hasábjában előadásokat tartsunk a polgári jogokkal járó polgári kötelességeknek mintmiképeni teljesítéséről, s hogy vagy az egyik, vagy a másik politikai párt érdekében propágáljunk. De szükségesnek tartjuk ebbeli nézeteinket szabatosan előadni már annál is inkább, hogy t. munkatársainkat az ily politikai cikkek irásától megkíméljük. Szükségesnek tartjuk ezenfelül még kijelenteni azt is, hogy lapunk és annak álláspontja ezentul is az marad, a mi volt eddig, s ha zsidó polgártársaink jónak s meggyőződésükkel megegyezőnek találják, álláspontunkat velünk megosztani, azt helyeslésnek tekintendjük arra nézve, hogy mi — sem jobbra, sem balra a csábításokra nem hallgatván — folytattuk a magunk utját s védjük hitfeleink érdekeit.

Az egyenjogosítás minket felruházott azon jogokkal, mik bennünket jogosan illettek, s miknek megadását évek óta fáradságosan, kedvező s kedvezőtlen körülmények közt egyaránt követeltük. De ha ezt tettük, bizonyosan nem tettük azért, hogy praktice magunk akadályozzuk azt, mit a theoriában szüntelenül és — szerénytelenség nélkül mondhatjuk — sikerrel sürgettünk.

A magyarhoni zsidók a politikai jogokat el-

nyervén, kell, hogy azokat a praxisban is érvényesítsék és pedig annál buzgóbban és erélyesebben most, hogy így a kezdet nehézségein annál könnyebben átéssünk. De egyszer mindenkorra ellene kell mondanunk azon téves fölfogásnak, mely a zsidóságot mint tömör egésznek hazánk egyik vagy másik politikai pártja segédsapatául tünteti fel.

A zsidóság mint tömör egész működik, sőt működni köteles templomában, autonomicus jogainak gyakorlatában, felekezeti iskolájában és egyáltalában mind oly esetben, a hol a zsidóság érdekei vagyis inkább belügyei, mint egyedül a zsidóságot megillető dolgok forognak szőnyegen.

A templom, a hitközség tanácsszobája és a felekezeti iskola falain kívül azonban a „zsidóság“ elnevezés mind értelmét mind pedig jogosultságát elveszté. Meg kell különböztetni a zsidókat mint hitfelekezetet és a zsidókat mint polgárokat. Amaz magában véve egy kerek egész, mint egész, mint egység lép föl a netalán kívülről jövő befolyások megszüntetésére; emezek mint részek a többi részekkel, a haza többi lakósaival, mint egyének hivatva és kötelezve vannak arra, hogy polgári kötelességeik gyakorlásában legjobb meggyőződésük szerint járjanak el.

Legelső polgári kötelessége a magyarhoni zsidóknak mostanra nézve az, hogy szokjanak hozzá, a zsidót mint felekezetet a hitfelekezet határain belül hagyni, és legyenek a nyilvános életben, politikai jogaik gyakorlásában polgárok, kik semmiféle pártérdek általel nem tántorítatva, egyedül a közös haza érdekeit tartják szem előtt.

A mondottakból azonban nem azt akarjuk kiolvasatni, hogy mi ellene volnánk annak, ha a zsidók politikai jogaik gyakorlásában valamely czél elérése végett egymással szövetkezve, mint tömör egész, mint párt, vagy mint párttöredék lépnek föl. Csakhogy ilyenkor ismét meg kell különböztetni a zsidót, mint egy külön hitfelekezethez tartozót, a zsidótól mint polgártól. A zsidónak mint polgárnak jogában áll hitfelekezeti társával mint polgártársal együttesen működni, de másodszor is megjegyezzük, itt nem a zsidó, hanem egyesegyedül a polgár lép előtérbe.

Mig küzdenünk kellett politikai jogaink elnyeréséért, kivételes helyzetet voltunk kénytelenek elfoglalni. Ez most megszűnt; és így Magyarország zsidó lakóinak eljárása csak úgy lehet elyes, ha magatartásukat politikai jogok gyakorlásában a többi polgárok magatartásához méri.

Ennyit tartottunk elmondandónak mind olvasóink tájékozása végett, mind pedig azon okból, hogy vidéki t. munkatársaink ne gondolják, miszerint lapunk, a magyarhoni zsidóság viszonyai jobbra fordulván, régi kerékvágásából kitérni, illetőleg évek óta hirdetett elveit elhagyni szándékoznék.

Február tizenhetedike előtt.

Miskolcz, január 31. 1868.

A címjelzett napra a nm. m. k. vallás és közoktatási miniszter b. Eötvös József ur egy bizodalmas értekezletet hívott össze, tagjaiul hitsorsosaink közül olyanokat választ-

ván, kikről ő Excellenciája „tudja, hogy a kellő tájékoztatást nyújthatják.“

Az értekezlet tárgya, mint a miniszteri meghívó levélben olvassuk: „Magyarországi izr. hitenlévő polgárainak hitközségi, de főleg köznevelési, oktatás és iskolai ügyeinek rendezése, s újabb alkotmányos és társadalmi s közgazgatási viszonyainkhoz való törvényes átalakítása“ mi annál szükségesebb „mivel izr. polgárainkezentul a törvény által politikai joggyakorlatára is hivatva vannak.“

Az értekezlet legközelebbi célját szinte a nm. miniszter ur eme szavakban nyíltan kimondotta: „hogy ezen nagyfontosságú ügyben a hitsorsosok kívánalmait sóhajtásairól, nemkülömben az e részben eljárás módzatai fölötti nézeteiről s véleményeiről magamnak biztos tudomást szerezhessenek.“

Február 17-e leend tehát azon nap, a melyen hazánk hittestvérei legbensőbb és legszentebb érdekei szerencsés elintézésére oly döntő befolyást fog gyakorolni, mint 1867. decz. 20-ka volt, a midőn a nemzet képviselöi anyagi érdekeink kielégítésére, politikai egyenjogositásunkat törvényesítette. Ez, valamint a magyar törvényhozás a minket illető egyenjogositási törvény alkalmával, nemcsak annak tartalmát, hanem elfogadási módját is tekintve, a humanitás és szabadelvűség legfényesebb tanubizonyosságát adta, úgy im a magyar cultusminiszter, az említett tárgyú s célú értekezlet kitüzése által, azon boldogító öntudatot költötték fel édes mindnyájunkban, hogy ő Nagyméltóságának kormányférfiúi gondjai között, a mi hitfelekezetünk erkölcsi érdekei szint-ugy helyt foglalnak, mint az ország bármely vallású hitfelekezetéi, de megörvendeztete bennünket még az által is, hogy ő Exc. a legbiztosabb sikert ígérő utat választotta, a melyen a kitüzött cél: **Magyarországi izr. hitenlévő polgárai hitfelekezet ügyeinek rendezése** elérhető.

Az ország és annak lelkes kormánya megtévén ekként mindent, mi jólétünk biztosítására, vezethet, kettőztetett súlyal nehezedik reánk a kötelesség, hogy a mi részünkről is kövessünk el mindent, mivel tartozunk, hogy a magyarországi zsidó felekezet, rend és üdv tekintetében, az ország többi egyházai között méltó helyet foglalhasson.

Igenis, a tevékenység sora most rajtunk van. Semmi kétség, hogy azon férfiak, kiket a miniszter ur az értekezletre való meghívása által bizodalomával kitüntetett, roppant erkölcsi felelősséget vállalnak magokra, midőn a megtiszteltetést elfogadva, az értekezletben részt venni készülnek. Őket illeti majd a dicsőség, ha az értekezlet üdvös eredményeket fog szülni, valamint viszont a kárhozat egyedül csak az értekezlet tagjait sujtandja, ha vallás-iskolai ügyeink czélszerű rendezése, ki tudja, mennyi időre hajótörést talál-na szenvedni, mert ki vonhatná kétségbe a költő eme mondatának igazságát?

„Was man von der Minute ausgeschlagen,
Gibt keine Ewigkeit zurück.“

Ha tekintetbe vesszük, hogy majd egy éve mult el annak, mióta a pesti hitközség által a Congressus eszméjét megpendítő memoranduma folytán, a nm. vallás- és közoktatási miniszter ur nagybecsű ígretét birjuk, miszerint Magyarország izr. hitű lakosai jogos kívánalmait a vallás és iskolai téren ő Excellenciája óhajtja kielégíteni; és ha más részről be kell ismernünk, hogy azóta a jelen pillanatig, semmi sem történt, sem magánértekezletben, sem sajtó útján, mi az ide vágó eszmék tisztázását, a különböző irányú kívánalmakra nézve a kellő összhangzást, vagy legalább a fő s

kiinduló pontokban némi egyetértést hozhatott volna létre, ha mindezeket átgondoljuk, lehetlen, hogy aggodalmakkal és kételyekkel ne töltessünk el az iránt, vajjon az annyi reményekkel üdvözölt értekezlet üdvös eredményü lesz-e vagy nem? Kételyeink annál indokoltabbak, mintkogy tudjuk, hogy míg az egyik oldalról azt kívánják, hogy hitfelekezetünk belében semmiféle változások ne történjenek, maradván minden a réginél; addig más részről a leggyökerebb reformok keresztülviteléről ábrándoznak, és két irányt, mint a szélsőségek postulatumait magában foglalót mellőzzük is; maga a köztisztületben álló, s előttem különös tekintéllyel bíró szegedi főrabbi, a B. Chananja 1867. évi folyamában irt szellemdús cikkében: „zur Pester Eingabe“ akként nyilatkozik, hogy minden, mi egy országos izr. Congressusban, vagy egy azt előkészítő értekezletben tárgyalandó volna, szerinte arra szoritkozik, hogy miképen kezeltessek és hová fordittassék az országos izraelita iskolai pénzalap.

E jelen sorok igénytelen írója, kit szintén azon kitüntetés ért, hogy a febr. 17-ki értekezletben részt vehessen, az elvállalt morális felelősség érzetében és legbensőbbben óhajtván, hogy az értekezletet áldásdús siker kövessen, meg nem állhatja, hogy szerény nézeteit ki ne fejezze az iránt, hogy először minő kívánalmak és óhajtások azok, melyek a magyarországi zsidók túlnyomó, és vallásához hiven ragaszkodó, de a korszellem intelmeitől is áthatott része táplál, másodszor, micsoda eljárási módozatot vélek leginkább célravezetőnek, hogy vallás-iskolai ügyeink rendezése törvényesen megállapittassék. Erről azonban a jövő számban.

Zsibó, 1868. Január 20.

Tegnapelőtt Krasznamegye bizottmánya gyűlést tartván, többek közt az izraeliták egyenjogositásáról szóló törvény kihirdetése is került szőnyegre. Egy mágnás úrfi, ki az 1861-iki országgyűlésen halnémasága által tüntette ki magát, s ki, midőn a zilahi választó kerületben képviselőjelöltül fellépett, sajátkezűleg lemásolt programját sem volt képes leolvasni, azt indítványozá, hogy miután a kérdéses törvény csak a ministerium, de nem a király ő felsége által van aláírva, el nem fogadható s fülre teendő.

A rossz épületnek bármilyen támasza is jó; — találkozott néhány bús vitéz, ki az indítvány mellett szólott — s ez győzött is. Tehát Kraszna nem emancipál!

Ha azt kérdezi a t. olvasó:

Und wer waren denn die Rebellen?

Hát azt kell felelnem:

Lauter Pöbel und Schneidergesellen.

Főszereplő volt két kikeresztelt zsidó, illetőleg zsidótól származott keresztyén; egy örmény kereskedő, ki még életben van, s czege mégis már hatod-iziglen van átruházva; továbbá nemes Krasznamegye első k. k. Bezirksammissarje, (muzeumi ritkaság); végre egy néhai nemzetőri főhadnagy, kinek 1848-ban azon fix eszméje volt, hogy a kémeri lándzsák elsülnek; ő tehát a veszedelemben nem akart menni s inkább elzáratta magát a sz.-somlyói tanácsházba. Szólott még az indítvány mellett több ily tekintély, míg végre elfogadtatott. A régi jó táblabírókorbéli veterán, Dombi László megyei tiszti főügyész, hiában harcolt az indítvány ellen, megmutatván, hogy egy törvény végrehajtásánál nem szükséges ő felsége aláírása, s mély sértés az

indítvány elfogadása a ministerium ellen; de mitsem használt: a jó öreg ur saját fia, egy gyenge kereskedőből vált vitéz pandurtiszt is apja ellen agitált. Krasznamegye bús vitézei végre azt fogják követelni, hogy királyunk ő felsége nekik mindent sajátkezűleg írjon alá, holott épen Jakab István, néhai szolgabíró ur, ki oly lelkesült volt a lelketlen indítvány mellett, legjobban tudja, mily izzasztó munka a sok irka-firka — mert midőn hivatalát követőjének átadta, tiz havi működése kitűnt az átadott aktákból; — állott pedig ezen működése 34 rövidített névalírásból, melyet saját körmeivel teremtett vala; egyetlen vakarintással sem több, sem kevesebb — pedig irnokot sem tartott.

A sz.-somlyói izraeliták, kik értesítve voltak, hogy az nap a nevezett törvény kihirdetése napi renden lesz, számosan megjelentek a megyeház termében, alkalmilag örömuiket nyilvánítandók az igazságos nemzet iránt, mely oly régi adósságot oly nagylelkűen valahára lerótt — de fájdalmas szívvel kellett távoznok, midőn a kalmárkodó többség olyformán határozott, hogy „itt van a zsebemben, de csak vonagolj még néhány napig zsidó, nem fizetek még!” Azonban vigasztalódjanak a somlyói izraelita honfitársak; mert azért, hogy Liliput nem hirdette ki a törvényt, szentesített törvény az mégis. E pur si muove!

Lang Fülöp.

Miskolcz, febr. 1. 1868.

A szabad nemzet, szabad ország kormányzatához idomított, ha nem is minden kívánalmainknak megfelelő, de mégis önkormányzati alkotmányos alapot nyert, mely alapul fog szolgálni a még hézagos épület tökéletes felépítésére, s melynek kivitelét egy, az ország s nemzet boldogságát, javát szívében hordozó, a képviselő testület bizalmából alakult felelős miniszterium magára vállalta, ennek oly kitűnő tagja képviseli a közoktatási tárczát, ki még azon korban ösmertette a szabad gondolkozás elveit, oly korban volt prophétai hirnöke a nép felszabadításának, a mikor Europa legnagyobb része az önkény kormányzati formának nyögött hordozta magán, ki szellemi képzettségének sokoldalúságánál fogva nem csak hazánk területén, hanem Europa minden művelt országában, kitűnő szellemi s államférfiai képességének elismerését vivta ki magának. E férfinak szep-lőtlen politikai szelleme elegendő biztosíték arra, hogy a népnevelést a korkivánta tökélyre, s a nemzet jövődjét szellemi irányban biztosítólá fejlesztendi, mert nyers erővel és szellemi erő nélkül ugyan rövid ideig fenntarthatja magát mesterileg, úgy szolván erőszakosan egy nemzet, hanem szabad nemzet, szabad országban csak az anyagi s szellemi erők arányos felosztása mellett virágozhat s fenntarthatja magát a körülmények minden viszonyosságai ellen. Jelen korszak, melyben élünk, nemcsak haladási, de felszabadulásinak is tekintendő, az első igazolására érveket felhozni felesleges, az utóbbit érvényesíti a mindennapi történet, mert hiszen alig van népfaj Europa területén, mely zsarnokbilincseit le nem rázta, vagy azokból fel nem szabadította, vagy fel nem szabadítandja magát kormánya örökös argus-szemeinek daczára, mert a szabad gondolatok árjának semmi fegyveres hatalom tartósan ellen nem szegülhet. Édes hazánk is sokáig nyögött az önkény kor-

mányzat nyomása alatt, az alatt sokat vesztett, de sokat nyert is; vesztett, mint szabadságától megfosztott politikai nemzet, de nyert szellemi erőben, s ezen utóbbi körülmény teremtette felszabadulását, teremtette alkotmányos, független önkormányzatát. Mi, jelenleg már szabad polgárai e szép s jó hazának talán kegyadományának köszönhetjük egyenjogúságunkat? nem t. olvasó, csak e 19 évi politikai tespedésből nyert szellemi erő fejlesztésének, mert ily nemesül megszavazott polgári szabadságot csak a szabad s nemes gondolatok árjának, s a korszellem parancsolta hatalomnak, vagyis inkább e mindkét rettenthetlen hatalom legyőzhetlen óriásának kell tulajdonítanunk, melynek képviselője a népfenség, s azért szükséges a népnek nemcsak anyagi, hanem szellemi erejét is mindenképen fejleszteni, s azért örömmel kell minden hazáját szerető magyarnak üdvözölnie a népnevelés ügyében máris mutatkozó mozzanatokot, melyeket a nemzet javára megerősödésére kizsákmányolni csakis az egyetemes közreműködéstől függ. De majd azt képzelem a t. sz. ur, hogy valami panegyris vagy politikai hitvallás közzétételére szándékozom becses lapját igénybe venni? sokkal szerényebb szándékom, semhogy távolról is ily magas eszmék tárgyalásába bocsátkoznám, hanem átalakulásunk küszöbén nekünk is tö-örösíteni kell magunkat, sokat kell tennünk, működnünk, szóval, tollal és tettel, mert sok a tenni való Izraelben, sorakoznunk kell, hogy cultusminiszterünk jó szándékát, tettere kész tevékenységét minden áron megkönnyítsük, mert legbensőbb meggyőződés, hogy hitfelekezetünk lassu haladásának kutforrását nem az egyénekben, vagy némely közösségeknek a haladás irányában érvekké ledönthetetlen makacosságában, vagy rossz akaratában kell keresnünk, hanem azon elévült tapasztalásban, hogy az eddigi kormányzati formák általában mitsem gondoltak a nép magasabb szellemi képzettségével. Ha ezen elv általánosságban 48 után s méginkább előtte uralgott, mit lehetett várni egy oly hitfelekezet iránt, melynek tagjait a kormányzati mintaképek nem tekintették egyébnek, mint egy jó fejős tehénnek? s ha ő maga kísérletet is tett társadalmi állásának jobbra fordulása érdekében, reá sem hederítettek, mert az előítélet s elfogultság megtagadta a zsidónak a politikai jogokat: „nincsen neki szüksége jobb társadalmi állásra — van neki pénze!” — De a korszellem parancsolta körülmények megingatták ezen politikai önzésből eredt nézeteket, lerontották az előítéletet, az elfogultságot, a felelős magyar kormány s a törvényhozó testület megmutatták tetteleg nemes politikai érettségüket és sötétségéből elővarázoltak világosságot. Mióta várakoztunk ez Isten, s népjog parancsolta boldogító pillanatra, említeni nem akarom, de azon megjegyzést érintetlenül nem hagyhatom, hogy ideje volt ezen fekete pontot egy szabad dicső nemzet történetéből kitörölni. A nemzet alkotmányos épületének mi is részesévé váltunk t. hitfeleim! de hogy ez édes hazánknak s hitfelekezetünknek igazán üdvére váljék, elkerülhetetlen szükséges, hogy községi életünkben a régi szemét eltakaritassék, hogy ez a kornak s viszonyainknak megfelelően, mert ki tagadhatja országszerte hitfelekezetbeli községi életünk — egyes községeket kivéve — zilált állapotát? Ki tagadhatja meglevő iskoláink szervezeti hiányosságát, s a még felállítandó

számos népiskolák elvitáztatlan szükségességét? ki tagadhatja a jól kiképzett iskolai tanítók számbeli, s az ebből következő tanítói képezdek hiányát? mert egy tanítói képezde edes hazánk területéhez mért hitfelekezetünk népessége arányának s jól képzett iskolai tanítók szükségletének korántsem felel meg. Ki nem látja égető szükségét egy, hitfelekezeti lelkészek képeztetésére megkivántató, a korszellemet úgy, mint hitünk sarkalatos változatlan alapelvett tolmácsoló intézetnek életbeléptetésének? Mind ezen fontos tárgyak elintézésére, az ügyek fontosságához mérlegelt komolyan működő erők szükségeltetnek. Hírlapok útján de magán úton is értesülvén a cultuszminiszter ur hitsorsosink iránti azon gondoskodásáról, miszerént autonomiánk törvényes megszilárdítása, s általában hitfelekezeti viszonyaink országszerte rendezése tekintetéből hitfelekezetünk viszonyait ismerő, a nép különböző rétegeiből választott kitűnő férfiakat értekezletre, illetőleg czélba vett nemes munkájának tájékoztatásul felszólítani kegyeskedett. E czélból bátorodom szerény véleményemet nyilvánítani, nem mintha ezzel az értekezlet t. tagjait praecjudikálni akarnám, hanem mint hitsorsosinak boldogulását hón óhajtó szerény

polgár, kötelességemnek tartom ez átalakulási korszakban erőmhöz képest, ha csak egy homokszemmel is az új épülethez hozzájárulni, mert egyesített erővel kell működnünk, a tárgy látszólagos nehézségétől visszariadni nem szabad, s férfias kitartás, megfeszített erő kifejtés hitfelekezetünk sorsát azon révbe vezetendi, hová oly régen kívánkozunk, mert általános az óhaj, hogy haladjunk! Ez értekezlet legégetőbb, legelső, s legfontosabb tárgyát, szerény véleményem szerint képezné: egy tervet kidolgozni, mely hitfelekezetünk hitközségi életét protestans polgártársaink mintájára szerveznél, mert csakis országszerte rendezett községi élet szülheti az ebből folyó viszonyok sükeres megoldását, melyek volnának:

2-or: Seminarium alakítása, 3-or nép iskolai-tanítóképezdek s iskolák szervezése, 4-er: az iskolai pénzalap czélszerű kezelése. Ezek volnának igénytelen véleményem szerint egy értekezlet legsürgetőbb kizárólagos teendői *).

Dr. Kaczander Áron.

*) Szívesen nyitunk tért az e czikk végén megpendített eszmék tisztázására. A Szerk.

TÁRCSA.

A t ő r.

(Héber monda Dávid király sírjáról.)

Mi tarka népcsoport az ott
A láthatár megett?
Sietve jó az úton, mely
Cion felé vezet.
A szent Cion felé, a hol
Juda királynak,
Mi fénykorunk emlékei,
Holttesti nyugszanak.
Ali basa s vezérei
Kik ott közelgenek,
Látni a helyt hol Dávidnak
Porrészi fekszenek,
Porrészei szent jósnak és
Királyi lantosnak,
Kiről korán szavai s
Dicsérve hangzanak.
S elérve im' a mozemek
A sirt, körülveszik,
És ájtatos imájokat
Legottan végezik.
Elölép erre a vezér,
Megáll a sír megett
S lehajlik, betekinteni,
A boltnyilas felett,
De im övéből sírba le
Szép drága töre hull,
Sietve bár, de hasztalan
Ali utána nyúl.
„Töröm“ kiált „töröm nekem
Hozzátok vissza fel!“
S a sírba nyúló kötelen
Egy szolga tűnik el.
Remegve csendben állanak
Körül a mozemek,
Sírboltban lévő társukért

Allához esdenek —
Jelt ad Ali s a kötelet
Meghúzzák odafenn,
S előtűnik a szolga im',
De csak mint — holttetem.
Remegve áll a szolga nép,
Ali haragra kél,
Parancsol -- s egy uj áldozat
A rémes útra kél,
S újra meghúzzák a kötelt
A szolga feltűnik,
De mint halott — és így jár még
Egy másik . . . s ötödik.
„Szép töröm újra birnom kell!“
Dühvel Ali kiált,
„Es lelne bár egy nemzedék
Ez ürben itt halált.“
Ámde előlép a kadi
És szól: „ó halld vezér!
Mi módon vélem, óhajod
Hogy biztos czélhoz ér, —
Chacham basi, a rabbinak,
Küldd el parancsodat,
Ahelyt hogy sorra öldösöd
Hivó szolgálídat;
Mert Dávid-nebi kegyelmiben
Zsidó nép részesül
S csak olyan érhet sírjából
Ki sérthetetlenül —“
És küldött ér a rabbihoz:
„Ali parancsolá,
Hozsd fel drága törét, mely
A sírba hullt alá,
S parancsa ha nem teljesül
Mig három nap telik,
A hány zsidó e honba' van
Az mind kiüzetik.“
. . . Keblét a jámbor rabbinak

Mély bánat tölti el :
 A létől szent barlangból
 A tört ki hozza fel? —
 De nagy s hatalmas ur Ali
 S mit mond betöltni kell,
 Ki legyen ám az áldozat :
 A sors majd döntse el! —
 . . . A koczka jámbor Élire
 Esett s ő — engedett.
 S a hivek sergivel immár
 Cionra érkezett.
 A rabbitól s övéitől
 Ó búcsút vesz elébb
 S hittársinak imái közt
 A vészes utra lép . . .
 Mély csend honol a sirba' lenn
 És csend a sír felett,
 A rabbi szól csak : Jehova
 Ó add kegyelmedet! —
 És újra huzzák a kötél,
 Nincs nesz, csak szív dobog,
 De ime Éli feltűnik
 S kezében tör ragyog!
 Örömjongva környezi
 A hivek serge őt,
 S fennen dicséri Jehovát
 A mindig örködőt . . .
 Mit látott Éli sirba' lenn
 Hol a halál lehel?
 Azt ő csupán a rabbinak
 Ily szókkal mondja el :
 — Elébb sötétség vett körül,
 De majdan fény terült,
 Elöttem arany trónuson
 Királyi lantos ült,
 Jobbját kinyújtva én felém
 Kezembe tört adott
 S hallék mennyei zengzetü
 Hangon ily szózatot :
 „ — Ne csüggedj népem Izrael
 Bár kinzott szolga vagy :
 Derül még néked szebb napod
 Jehova el nem hagy!

Klein Adolf.

R. Isserles Mózes élete s működése.

Ha a történet azon színhelyére lépünk, melyen a zsidók a középkorban szerepeltek, az európai államok mindannyiját kisebb nagyobb mértékben képviselve találjuk. Fölváltva majd az egyik, majd a másik viszi a főszerepet, míg a többi alantabb állván a történet színpadján, ezen alárendeltségnek igényei s követelményeihez mértén közreműködik. Ezek közt a kezdő szerepét Lengyelország viszi, ez ország levén az, melylyel későn s akkor is alig jövünk szorosab érintkezésbe. Az egész középkoron át *) Lengyelország zsidói, kiknek száma nem igen jelentékeny volt ugyan, s kik csak kisebb egyesületekben éltek, itt a keresztyén türelemnek gyümölcseit nyugalomban élvezhetik, míg más országbeli hitsorsosaiknak az üldözés ezer s ezerféle módjaiban nyilatkozó keresztyénszeretetet magasztosságában fölfogni a gyakorinál bővebb alkalom ajánkozott. Lengyelország ugyanis századokon át menedék helyül szolgált, az Europa minden vidékeiről az üldözöttes,

*) Naruszewitz : a zsidók már a 9-dik század kezdetén jöttek Lengyelországba. Frankels Zeitschrift 1846.

a gyilkolás elől menekvő zsidóknak. S több mint valószínű, hogy ilyek képezték nagyobb részét az e földön legelőször letelepedetteknek. Csoda-e tehát, ha a lengyel zsidók középkori történetének reggelét sűrű köd s áthatlan homály borítja? Középkori történetének, mondom, mert hiszen ez nem más, mint a kegyetlenség, üldözés, rablás, gyilkolás hoszu lajstroma, a halálnak minden kigondolható alakban való megjelenítése. Lengyel áldozatokat — ezen korból — nem jegyzett föl a történet. A középkor szelleme nem enged ugyan azon hiszemben élnünk, hogy a keresztes háborúk korszakában, az azokat megelőzőt s követett időkben arasznyi tér létezett volna Europa területén, mely, ha zsidók lakták, elkerülte volna a zarándokoló ájtatosság figyelmét. A történelem forrásai, melyeket más országokban a vérontás kiapadni nem engedett, szegények Lengyelhonban, mivel szemben a másutt végbevittekkel, nem tartották érdemesnek, a csekélyeknek látszókat följegyezni. Csak ezen homályból következtethetni, hogy Lengyelország zsidói századokon át, más országbeli hitsorsosaihoz viszonyítva, békés életet éltek. Kiváltságosak voltak itt Boleslaus Pius, Kalisch hercege óta**) ki az 1264. Nagy-Lengyelhon zsidó lakosainak adott jogokkal törvényalkotását fölékesíté s utánozandó tolerantiának példáját adta. E kiváltságokat, melyek minden nyugtalanítás eshetőségének elejét vették, megerősíté Nagy Kázmér 1334-ben, ki egy zsidó nőveli viszonya következtében, a zsidók iránt viseltetett hajlamától, Ahasverusnak gunyoltatott. Már Kázmér alatt kezd a régóta visszatartott, de most a tulságos királyi kegyelem által dagasztott forrongás mutatkozni. Mint mindenütt, úgy itt is azzal vádolták a zsidókat, hogy szertartásaik némelyei keresztyén gyermek vérére igénylik. E vádnak más országokban gyakorolt hatásához hasonló következmények várták a lengyel zsidókat, ha Kázmér az árnyak gátot nem vet. Igazságszeretetének köszönheték, hogy nem kényszerítették saját gyermekeiket fölláldozni; mert ő a zsidók ártatlanságát kiderítvén, e szokásos vádat neveltségesnek nyilatkoztatta s egy rendeletere által, a zsidókat eddigi kiváltságos jogaikban nemcsak hogy meghagyta, hanem, mivel az 1447 poseni nagy tüzvészkor, melynek Kázmér esetleg szemtanúja volt, Boleslaus Pius eredeti oklevele hamuvá égett, ezt még némileg megbővitve, az eddig csak Nagy-Lengyelhonra szorított kiváltságokat egész birodalmára kiterjesztette. ***)

Ezen, a zsidók számára s érdekében hozott törvények által, Kázmér a lengyel nagyok haragját voná magára, kik várva várták a percet, mely a zsidók arany korának véget vessen. E perc Kázmér kimultával beállott, mert halála képezi a forduló pontot a lengyel zsidók e században történetében. Lajos, a magyarok nagy királya, foglalván el a lengyel trónt is, a honában a zsidók iránt gyakorolt kegyetlenséget, Lengyelország zsidóival is érezteté. Ő, ki Magyarországból a zsidókat kiüzte, lengyel földön még kegyesen járt el, a mennyiben itt a száműzetést csak a városokra szorítottatta. Nagy Lajos fölléptével kezdődik a lengyel zsidók voltaképeni középkora, mert ő adá a zsidókkal való bánásmódnak minta s példáját, mely fájdalom, elég számos követőre talált. Ez idő óta itt is sárga folt bélyegzi a zsidót, mely megismertető jelül szolgáljon keresztyén testvéreinek, hogy könnyebben essék ennek, hatalma egész nyomasztó súlyát vele éreztetni. Nemsokára zsarolások, s gyilkolásokra is akadunk. 1464. összesereglik a lengyel nép a török elleni csatára, s megkísérti kardjának élet Krakó város zsidó lakosságán, lemészárolván az ártatlanok, védtelenek ezreit.

A jagellói háznak trónra jötte sem változtatott a lengyel zsidók sorsán; folytatták ezek is a Nagy Lajos által megkezd-

**) Dr. Perles : a zsidók története Posen városában.

***) Dr. Perles : Posen zsidóinak története.

detteket. *) Csak árnyékát leljük a védelemnek II. Wladislaw I. Sándor, Zsigmond s Zsigmond Ágost részéről; mert míg egyrészt, minden áthágásnál Mózes törvényei alkalmaztatnak, más részből kénytelenítik a zsidókat ezüstjüket fele Árán odaadni, megszorították kereskedelmüket s büntetés terhe alatt tiltották meg a keresztyéneknek zsidóknál szolgálni; s ezen rendeletek érvényben is maradtak, míg a jagellói ház II. Zsigmonddal 1572 ki nem halt.

Schwarz Adolf.

*) Narusevitz, Frankels Zeitschrift 1846.

(Polytatása következik.)

L e v e l e k.

Nagyvárad, 1868. február 5.

(F - s I.) Midőn legközelebb az „egyenjogosíttatás ünnepélyét Nagyváradon,“ e lapok f. évi 5-ik számában részletesen leírni kötelességünknek vallottuk, némely említésre méltó tények s intézkedések elősorolása maradt ki, mikről akkor tudomás nem volt szerezhető, azok t. i. csak utóbb nyervén életet. — Mindazoknak, kiket községi életünk sikerdús előhaladása, annak jólléte közelebb érdekel, nem épen rossz szolgálatot véltünk tenni eme jelentékeny horderejű események elősorolásával, — de minthogy különben is a befolyt ünnepélyről lehetőleg tökéletes képet ígérkeztünk adni, annál fogva is annak kiegészítésül szükséges a következők felemlítése. — Ezek előrebocsátásul vesszünk némi tekintetet hitközségünkre; tapasztalni fogjuk, miszerint az. valamint tagjai jelentékeny száma, — úgy a miveltség, jólét, üdvös intézetei, tanodái, stb. nézve széles nagy hazánkban a főváros után, méltán egyike az elsőeknek, attól minden előforduló esetben a jó hirvenének megfelelő eljárását elvártuk, s a közel mult már is bebizonyította alapos föltevésaink ismétli fényes példáit.

Midőn más alkalommal, ama többször említett „magasztos ünnepélyről“ megemlékeztünk, felemlítők többek közt, miszerint a Nagyváradon tartott egyenjogosíttatási ünnepély méltó megőrkítésére több ezer forintot meghaladó összeg gyűjtetett köztisztületben álló Farkas Albert és dr. Pollák Armin urak hitközségünk jóllétének ismert buzgó előmozdítói, annak felvirágoztatásához pedig jelentékenyen hozzájáruló tagtársink erélyes és tapintatos eljárásuk folytán, — az akkor még tüzetesebben meg nem határozott — jótékony czélok előmozdítására. — Most azonban ama kellemes helyzetbe jutánk, miszerint az adakozók által mult hó 26-án a helybeli „zöld fa“ szálloda teremében tartott értekezlet felől bővebb tudósítást adhatunk. Az abban elnöklő dr. Pollák Armin ur a gyűjtés fényes eredményéről — mely 6090 o. é. frtra rug — tett mindenekelőtt jelentést, ezután a jegyző választásához fogtak, mely tiszttség betöltésével egyhangulag dr. Grósz Lajos ur bizatott meg. Meglehető vitára szolgáltattott alkalmat ama kérdés, hogy a gyűjtött összeg minő czélra fordíttassék? Mindenünnen réttettek indítványok, miglen végtére dr. Grósz Lajos ur következő indítványában történt megállapodás. Az említett összegből 1000 o. é. frt. Biharmegyei rokkant honvédek. azok özvegyei s árváinak határozottatott kiosztatni, mi már tényleg meg is történt. A fennmaradt, mintegy 5000 frt. meghaladó összeg egy „valláskülönbség nélküli árvákat segélyező alap“-ra tőkésítettett, minek következtében a gyülekezet egy 3 tagból álló bizottmányt választott, kiknek kötelességül tétetett, a pénz kezeléséről évenként számot adni. A bizottmány tagjaiul Farkas Albert, dr. Grósz Lajos és dr. Pollák Armin urak választattak. Ezzel a gyűlés feloszlott. — Községi elnökünk, Steiner Lipót ur az ismeretes f. é. jan. 22-éről kelt cultusminiszteri meghívást e napokban szintén megkapta, melyszerint fennnevezett elnök ur a f. hó 17-én d. e. 10 óraker Budán tartandó bizalmas értekezletre hivatott meg. Városunknak lakossága a miniszteriumnak eme új intézkedését nagy tetszéssel fogadta. — Ezekhez még ama óhajunkat kapcsoljuk, vajha miniszteriumunk a férfiak megválasztásában, hazánk többi városaihoz szintoly szerencsével járandott volna, minthogy nevezett hitsorsosunk a helybeli izr. hitközség érdemdús elnöke, kinek rövid idejű elnöklése óta, máris hitközségünk

igazgatásában felette jótékony és hatályos intézkedések léptettek életbe, — kitől különben is ilyeneket tapasztalni már évek hosszu során át meg voltunk szokva. Örömmel jegyezzük meg, miként az ifjuság szellemi kiképeztetésére, az első nagy lépés meg is tétetett, t. i. iskolánknak az egyházi felügyelet káros befolyásu tutorsága alóli felszabadítása által, e helyett más, arra valóban alkalmas és a jövő nemzedék minél előnyösb kiképeztetését igazán szívén hordó férfiakra biztatás által. Eme jól ismert minden munkánál „a kezdet nehéz“ közmondás ellenében annál örömeztöbben hozhatjuk fel, hogy ezen máris szerencsésen keresztül esve, legnagyobb bizalommal tekintünk a kitűzött czél sikerdús elérésének közelgése elé, s akkor, midőn a mű befejezéséhez már csak kevés maradand hátra, legnagyobb megnyugvás s önmegelégedéssel fogjuk kinyilváníthatni:

„Finis coronat opus“ s meg is vagyunk győződve, hogy a „mű dicserni is fogja mesterét.“

Addig is azoknak, kiknek a sors ama kedves, de egyzersmind felelősséggel járó feladatát tűzte ki, hogy nemzetünk jóllétének előmozdításához lényegesen hozzájárulhatnak, a — mondottakon kívül, czélpontjokul, csak még ama egyszerű, s a korszellem előidézte szócskát köztjük hazafias lelkükre: „előre, csak bátran előre!!“

Vegyes hírek.

— A vallás és közoktatásügyminiszter ő excja f. h. február 11-ére a pesti község következő tagjait hívta meg „bizodalmas értekezletre“: Baumgarten Fülöp, Fleischmann M., Dr. Hirschler Ignác, Kohon J. J., Lányi Jakab, Dr. Mezei Mór, Dr. Pollák Henrik, Dr. Rózsay József, Tornyai Schossberger S. W., Ullmann Károly és Wahrman Mór urakat. A meghívott vidéki tagok névsorát csak hiányosan birjuk, miért is azt csak legközelebbi számunkban fogjuk közölhetni.

— A zsidók „Pesti Hirnök“-e, a „Magyar Zsidó“, utóbbi számának első cikkében „mély megilletődéssel“ regisztrálja, hogy a kultuszminiszter ur a f. h. 17-én tartandó conferentiára több „óhítü“ zsidót meg nem hívott. Ezt értjük, sőt még azt is érténők, ha e lap a munkái, vagy épen a szikszói rabbit ajánlaná; de nem telennek és aljassnak tartjuk, hogy e lap német mellékletében, mely a magyar eredetinek fordítása, a következőt írja: „Nicht minder charakteristisch ist der Umstand, dass zu dieser vertraulichen Laienkonferenz, auch der Rabbiner Löw aus Szegedin berufen wurde.“ Eltekintve már attól, hogy e lap szerkesztősége meg volt győződve, hogy Löw az értekezletre nincs meghíva, és így szándékosan hazudott, eltekintve továbbá attól is, hogy a lap ezen eljárásával nyíltan bevallotta, hogy az ő „óhítü“ zsidói magyarul olvasni nem tudnak, különben csak nem merészelt volna ily hazugságot lefordítani, mind ettől eltekintve, mi ez eljárásból azt látjuk világosan, hogy e lap képes a legpiszkosabb eszközökhöz is nyulni, ha ezzel partjának szolgálatot vél tehenni. A magyar eredetiben nem merte e hazugságot regisztrálni, mert ez a kultuszminiszter urnak van szánya, de a német fordítást csak az „óhítü“ előfizetők olvassák, kik a magyart nem értik, ebben, gondolja a nevezett lap, szabad céges hazugságot írni, hacsak ezáltal a kedélyeket felizgatni képes. Mélyen sajnálnók, ha a „Magyar Zsidó“ ezen eljárását az „óhítü“ zsidók helyeselnék, sajnálnók, mert az illetők zsidóknak nevezik magukat.

— A mult számunkban bécsi levelezőnknek egy az örökös osztrák tartományokban alapítandó zsidó papnövelde érdekében közölt híret ígretünkhez hiven kiegészítjük a szintén akkor említett miniszteri fölszólítás szövegének közlésével, hangzik pedig ez következőleg: „1860 evi jul. 4-én kelt legfelsőbb határozat folytán a közoktatási miniszterium egy Galicziában létesítendő zsidó papnövelde föllállítását vette foganatba. Kitént azonban, hogy az országai zsidóság sajátosság viszonyai a terv kivételét célszerűtlenné tevék. De áthavva egy ily tanintézet szükségességétől, mely Ausztria nyugati országainak egyikében volna föllállítandó és melynek szükségessége ismételten illetékes helyen szóba hozatott, késztetve érzi magát a közoktatási miniszterium az 1867 évi decz. hó 7-én kelt legfelsőbb határozat értelmében, a cs. k. helytartóságokat a következő pontokrai javaslatok tétele végett fölszólítani: 1) Mikép rendeztessék be egy papnövelde a tantárgyakra, a tanárok száma és kvalifikációja, a tansza-

kok s a tanító tartamára nézve, hogy a növendékek a kellő theologiai s profan tudományokbani képességet magoknak megszerezhessek? Mily tudományos előképzettséggel kelljen a fölveendő növendékeknek bírnia? S itt különös tekintetbe veendő, hogy az eddig megkívánt 8 gymnasialis osztály igényteltségek-e, vagy ez egy a papnövelde számára fölláltatandó „előkészületi tanfolyam“ által pótoltsák-e? Első esetben tekintetbe veendő, hogy a papnövendékek érdekében nem-e volna kívánatos az ez ideig a gymnasium felső osztályaiban divó vallásoktatást módosítani és mennyire? 3) Melyik város volna legalkalmasabb arra, hogy e papnövelde ott állitassék föl, hogy így a növendékeknek számos más tudományos intézetek is nyitva állhatván, alkalom nyujtassék oly tudományok szerzésére, mik kívánatosak ugyan, de a papnöveldevel össze nem köthetők? s végre 4) Létez-e pénzalap és milyen, mely a papnövelde dotálására szolgálhasson?

Ebből áll a felszólítás lényege. További folyamában kivettük még azt is, hogy a kormány Prágát tartaná legalkalmas helynek egy létesítendő papnövelde fölláltására nézve.

— A „Hazánk“ írja: Temesvár képviselote hódolva a kor szellemének, zsidó polgártársait is felvette körébe. Hogy fővárosunk az egyenjogositásnak ezen érvényesítésével miért késik — megfoghatatlan! Szégyen már az is, hogy az ország más vidékei által megelőztetett.

— Budai t. levelezőnk írja: „Folyó hó 2-án d. e. 11 órakor községünk az egyenjogositás alkalmából isteni tiszteletet rendezett, mely alkalommal Dr. K o h n S á m u e l, a pesti község köztiszteletű hitszónoka rendkívüli tetszéssel fogadott beszédet tartott A templomban jelen volt nagy közönség, melynek nagyobb része keresztényekből állott, a beszéd három helyén éljenzéssel tört ki. Ezt azért tartjuk szükségesnek megemlíteni, mivel a „Pesti Napló“ referense ez eljárást roszalja. Magunk sem szeretjük a templomban az éljenzéseket, de szerettük volna, ha a Naplónak oly jól értesült referense azt is mondta volna el, hogy a keresztény vendégek voltak az éljenzők.“

— Stein Náthán J. urat Zombor város képviselő testülete tiszteleti tagjának választotta.

— Munkácsi levelezőnk írja, hogy az ottani rabbi csak is azért vonakodott egy elhunyt, tiszteletben állott községi tag fölött gyászbeszédet tartani, mert a boldogult nem tartozott az óhitűekhez. Reméljük, hogy a munkácsi község előjárósága ezt az okatlan rabbit utba fogja igazítani.

— Előttünk fekszik kilencz beszéd, melyek az egyenjogositás ünneplésekor tartattak és szerkesztőségünkhez beküldettek. Igen sajnáljuk, hogy már hely szűke miatt is, e beszédeket nem közölhetjük, sajnáljuk pedig főképen, hogy Dr. K l e i n M ó r miskolczi hitszónok jeles beszédét, melyről különben igen tisztelt miskolczi munkatársunk lapunk 4-dik számában igen kedvezően nyilatkozott, ugyanezen okból közzé nem tehetjük.

— Az izr. nőegylet leányarvaháza javára rendezendő második táncsvigalom nem 11-én, hanem már holnap este (február 8-án) fog végbe menni.

— Miskolczon az egyenjogositási ünnepély alkalmával, az említett jótékony adományozásokon kívül Sauer József ur 200 forintot államkötvényben ajándékozott a szegények ápolói intézete javára.

— Kassán jan. 30-án tartották meg az egyenjogositási ünnepélyt. A magyar hitszónoklatot Klein Mór tr. ur, miskolczi hitszónok tartván, általános mély hatást idézett elő szokott szép szónoklatával.

— A „nyiregyházai terménycsarnok“ az ottani nagy vendéglő termében f. h. 11-én bált rendez, melynek összes jövedelme az ujonnan építendő izraelita tanoda javára van szentelve. Nemes adakozások elfogadtatnak, és az adakozók nevei hirlapilag közzé fognak tétetni.

— Megjelent Dr. Kohn Sámuel hitszónoknak egyenjogositásunk alkalmából a pesti templomban tartott jeles beszéde magyar és német nyelven. Tiszta jövedelme a Honvédalapra van szánva.

— Megjelent „héber-magyar-német-szótár“ Mózes öt könyvéhez. Nyelvtani függelékekkel és teljes ragozási táblákkal ellátva. Egy füzet ára: 40 krajczár. A törekvő szerző Ballagi fordítását használta. Ajánljuk az ügyességgel szerkesztett füzetet az érdekeltek figyelmébe.

Szerkesztői levelezés.

Anyira voltunk elhalmozva, hogy Györből, Bajáról, Eperjesről és Bécából vett tudósításainkat csak jövő számunkban fogjuk közölhetni.

Miskolczra. Fogadja legbensőbb köszönetünket. Az egyes kérdésekre lapunk válaszol. Ennél többet mi sem tudunk.

Kapuvárra. Jövőre.

A legolcsóbb, leghatályosabb és legelegánsabb

születés- és ünnepi ajándék.

mint történelmi díszmú méltó emlék, I. Ferenc magyar kir., Victoria angol királyné, II. Károly württembergi király és I. Vilmos porosz király ő Felsőgeik által a művészet és tudományok szánt nagy aranyéremmel kitüntetett

Koronázási album

magyar, német és francia nyelven, 22 díszképpel. Szövege Dr. Falk Miksa és Dux Adolfól. Díszkötet 8 ft, Folio 5 ft, Quart 3 ft.

Kiadó Deutsch Mór, Pest, Dorottya-utca 11. szám.

H I R D E T É S E K.

Zur hohen Beachtung für Bruchleidende.

Der berühmte **Bruch-Balsam**, dessen hoher Werth selbst in Paris anerkannt, und welcher von vielen medicinischen Autoritäten erprobt wurde, welcher auch in vielen tausend Fällen glückliche Curen hervorbrachte, kann jederzeit direct brieflich vom Unterzeichneten, die Schachtel à 4 fl. ö. W. gegen Einsendung des Betrages, da die Poltnachnahme nicht stattfinden kann, bezogen werden. Für einen nicht so alten Bruch ist eine Schachtel hinreichend. 201 (1-8)

J. J. Kr. Eisenhut in Gais, bei St. Gallen (Schweiz).

Előfizetési felhívás.

Alólirt tisztelettel felhívja a héberül olvasó-közönséget, miszerint Göthe „**Reineke Fuchs**“ című munkáját héber nyelvre fordította.

Az előfizetési díj, 1 ft. 20 kr., (bolti ára 2 frt. lesz), a fordítóhoz küldendő.

202 (1-8)

Bak W. Ignác,
rabbi Amschelbergben (Csehországban.)

PÁLYÁZAT.

A szombathelyi izr. nyilvános elemi főtanodánál f. é. májushó 1-én egy tanító önkéntes lemondása következtében megürülendő, 470 a. é. forintnyi évi fizetéssel összekapcsolt tanítói állomásra ezennel pályázat hirdettetik. — A pályázók, kik a magyar, német és héber nyelvet tökéletesen birják és elemi főtanodai tanítóságra képesítvők, hiteles bizonyítványokkal fölszerelt folyamodványaikat az alulírt hitközségi előjárósághoz f. é. márcziushó végeig bérmentesen küldjék be.

Szombathely, 1868 februárhó 2-án. 203 (1-9)

A szombathelyi izr. hitközség előjárósága:

Pick Bernárd.